

L'ENTREVISTA

Antoni Mas i Miralles

David Serrano Blanquer

El debat sobre la situació de la llengua catalana té pocs espais per a fugir de la mera banalització i centrar-se en la reflexió que les dades i les percepcions ens donen des de diferents àmbits i persones. Hem començat aquesta aportació amb una visió lúcida, freda i alhora esperançada malgrat les mancances, de la situació al País Valencià, mitjançant la conversa amb Antoni Mas. Continuarem en el proper número amb l'aportació feta des de l'altre extrem de les terres de parla catalana, concretament de la situació difícil existent al Principat d'Andorra arran de les darreres disposicions fetes pel govern andorrà. Intentarem poc a poc anar completant una visió plural i global, lluny d'estridències i oportunistes.

Antoni Mas i Miralles (Santa Pola, Baix Vinalopó) és doctor en Filologia Catalana i exerceix de professor de Sociolingüística Catalana a la Universitat d'Alacant. La major part de les seves publicacions es dediquen a analitzar la variació lingüística, la substitució del català en l'àmbit eclesial i, darrerament, s'ha dedicat també a l'estudi demolingüístic de les comarques de l'extrem sud del nostre territori catalanoparlant. El nostre va ser un coneixement casual, arran del projecte endegat de la revista *Diàleg*, adreçat a la reflexió lingüística sobre les llengües minoritzades d'Europa i que ha tingut un sol però celebradíssim número. A partir d'aquí ens hem anat veient per mantenir el contacte entre ací i allà, aquí i allà, ja ens entenem... Viu, discret, directe, pausat però incisiu Antoni ens mostra una visió entre crua i esperançada de la situació de la nostra llengua comuna al nostre País Valencià.

En termes generals, com avalues la situació actual del català al País Valencià?

En primer lloc, hem de diferenciar per a una anàlisi sociolingüística els factors de coneixement, ús i actitud. Per una banda, és indubtable els progressos fets els darrers anys quant al coneixement, sobretot entre els joves, com a conseqüència de la introducció del valencià a l'escola. Però, d'altra banda, el que em preocupa realment és si aquests avenços es tradueixen després en un augment de l'ús. Sembla, amb les poques dades estadístiques que tenim a l'abast, que en alguns llocs hi ha, efectivament, el corresponent augment; en canvi, també sabem que en altres molts llocs, sols augmenta el coneixement mentre que l'ús va en recessió.

En quins àmbits lingüístics s'han produït canvis d'ençà l'Estatut d'Autonomia?

Bé, ja he esmentat que en els àmbits educatius, en primer lloc, i en l'administratiu, en segon, els signes de recuperació lingüística són evidents. Cal aclarir també que la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (1983) es refereix fonamentalment a aquests àmbits, i ja no disposa res dels altres. De tal manera que jo gosaria dir que, en la resta d'àmbits, no s'hi ha progressat gens i, fins i tot, en altres s'ha reculat, com per exemple en l'eclesial, un dels que jo conec. En aquest sector, encara seguim igual que en Felip II, ens envien bisbes de castellà i així l'única llengua de l'església és l'espanyol. L'església valenciana va reaccionar però tímidament després del Concili II; fins i tot es van traduir missals per si algun capellà volia utilitzar la llengua del poble. En canvi ara l'arquebisbat de València ha subvencionat la publicació de la Bíblia amb un valencià antinormatiu, per no dir res de la ideologia lingüística de bona part del clergat que es veu molt ben reflectida en la de l'actual bisbe de Sogorb-Castelló, totalment contrària a l'ús del català.

Antoni Mas ha dedicat part dels seus esforços a l'estudi de la parla pròpia de les terres del sud d'Alacant.

El Director de *Quadern* i Antoni Mas passejant pel campus de la UA a Sant Vicent del Raspeig.

Han canviat molt les coses des que el PP ocupa el govern autonòmic?

Crec que no massa. Bé, si ha canviat és, òbviament, per a pitjor. Pot ser una sensació prou subjectiva. És a dir, esperava tant del PSOE que em vaig decebre prou, i esperava tan poquet del PP que, malgrat tot, ha aconseguit fins i tot, que en alguns moments pensara que estaven a favor de la normalització de la llengua. Però tot ha estat, òbviament, un miratge.

Quin suport polític té el valencià?

Malauradament, els únics partits valencians que tenen clara la qüestió lingüística, com el Bloc o EU, tenen un escassíssim suport electoral. D'altra banda, crec que els dos únics partits amb possibilitat d'ocupar la Generalitat, no tenen gaire interès per recuperar la llengua pròpia dels valencians. És inexplicable algunes de les coses que estant fent els actuals mandataris, i és igualment increïble l'actitud dels socialistes. Posaré un exemple, si J. Lerma haguera volgut, avui l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) estaria encarregat del control de la llengua, i ens haguérem pogut estalviar, de retruc, malsons com l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL).

Quina opinió et mereix la recent creada Acadèmia Valenciana de la Llengua?

Ho veig des de dues perspectives diferents. D'una banda, és com una mena d'Acadèmia-trampa que el prestigiatador Zaplana s'ha tret de la mànega, i ens vol vendre la burra. S'inventa una insitució-panacea a partir de la qual ja no ens hem de preocupar de res. Ja estem salvats. D'altra banda, però, confie i espere en el seny de bona part dels seus membres, i per tant si han de dictaminar qüestions sobre la normativa, per exemple, que es facen des de postures racionals i científiques.

Què pot passar si l'Acadèmia dicta noves normes per a la llengua?

No m'imagino les conseqüències que podria tenir a hores d'ara canviar la normativa per tal d'arribar a un con-

Col·laborador incansable de l'activitat cultural a Santa Pola.

sens amb el bàndol blaverista. Jo, concretament, seguiré amb la normativa que he utilitzat fins ara, diga el que diga la nova Acadèmia. I crec, i ho avance ja, que, més prompte o més tard, sorgirà la confrontació entre l'IEC i l'AVL perquè no s'han aclarit encara les competències de cadascuna. Fins i tot, no sé si l'aparició d'aquesta Acadèmia servirà per crear més conflictes innecessaris, i poder desviar així el nostre centre d'interès que hauria de ser la normalització del català a fi de deixar més via lliure al castellà.

I sobre el decret de mínims per a l'assignatura de literatura?

Això ve a confirmar que la creació de l'AVL per part del PP és pura fal·làcia. Demuestra que no hi ha una voluntat sincera per resoldre el conflicte que, en realitat, ells van crear; ja que cal recordar que açò és un conflicte social i no lingüístic. És una mesura tan absurda que, si en realitat no sabera que el que persegueix és bandejar els autors de Catalunya i de les Balears per a purificar la literatura valenciana, caldria suggerir, seguint este mateix plantejament irracional, que una persona com Zaplana, murcià i natural de Cartagena, no pot ocupar el lloc de president dels valencians. A més, si acceptem ara aquest decret, pot ser que dins d'uns anys ens proposen un altre on bandegen personatges com J. Fuster o E. Valor, per exemple, per considerar-los valencians, però massa catalanistes.

ANTONI MAS I MIRALLES

La segregació de Santa Pola del terme municipal d'Elx

Com a professor de la Universitat d'Alacant, com veus el català entre els joves universitaris?

Bé, els progressos esmentats abans que s'han obtingut als centres de primària i secundària ja s'estan notant en les universitats. Les dades que tenim de la Universitat d'Alacant és que els percentatges d'universitaris que saben llegir i escriure supera ja el 60%. Tot i que cal denunciar una assignatura pendent a la universitat: l'ensenyament en català, perquè, si bé la demanda per part de l'alumnat és escassa -actualment està al voltant del 12%-, l'oferta

encara és més reduïda -sols el 2%. Per tant, una altra conclusió, les autoritats a vegades es queixen perquè no hi ha demanda, i quan n'hi ha, no s'atén com cal.

Quin diagnòstic fas de la situació de la llengua a les comarques de l'extrem sud, lloc d'on ets i on vius?

Crec que, malgrat tot, ho veig amb un cert optimisme. (En realitat, no ens queda més remei que ser optimista, encara que siga per ètica professional). A poc a poc, s'està produint un canvi de mentalitat respecte al valencià. Ara, quan ja ha passat el rebuig inicial -un rebuig més visceral que no racional- molts pobles de predomini lingüístic castellà del Baix Segura i del Vinalopó Alt i Mitjà comproven que l'aprenentatge del valencià pot tenir conseqüències positives, sobretot per al camp laboral. També hem detectat que en alguns llocs, el valencià va adquirint un prestigi, per això molts lamenten no saber-ne. Comprovem com la població comença a reaccionar a favor, i per això l'augment de les línies d'immersió i d'ensenyament en valencià. Així mateix, a nivell social, enregistrem un augment d'associacions culturals a favor del valencià com el Raig a Crevillent, la Gola a Guardamar, l'Antina a Santa Pola, el Bull a Monòver, el Rotgle a Novelda, el Tempir a Elx o la Cívica a Alacant. Cal dir també que la ciutat d'Elx ens fa de referent i sovint serveix de fort bastió per a la recuperació de la llengua dels pobles del voltant.

Com explicaries l'aparició d'aquesta munió d'associacions per la llengua?

Crec que és una resposta de la societat civil davant d'un poble, el valencià, totalment desvertebrat, sense una identitat cultural clara i amb una llengua en perill d'extinció. Diguem que aquestes associacions de caràcter local, igual que altres de major àmbit com Acció cultural del País Valencià, intenten donar resposta a les qüestions que els partits polítics no han sabut resoldre. L'aparició d'aquestes associacions de caràcter cultural i lingüístic, i amb esperit reivindicatiu, és l'esperançadora reacció d'una societat en crisi que ha de lluitar contra el temporal de la globalització, contra el "passotisme" que el sistema defén i, a més a més, contra el mateix poder valencià que, fins ara, sempre s'ha mostra contrari a la recuperació de la identitat i la cultura pròpia d'aquest poble.

Quina és l'activitat d'aquestes associacions locals?

Són associacions locals formades pels sectors més sensibles al tema cultural, nacional i lingüístic de cada població. Associacions que esmercen molts esforços a programar tota classe d'activitats, des de l'organització de trobades d'Escola Valenciana, fins a publicacions, congressos, conferències, etc. Jo conec, especialment, la de Santa Pola, l'associació l'Antina, de la qual sóc soci fundador. És una associació encara jove, amb 6 anys d'activitats. Actualment desenvolupem una programació prou variada i sempre amb l'objectiu clar de defensar la cultura que correspon al meu poble. Intentem dinamitzar la vida cultural en la llengua que cal i també intentem influir en l'activitat cultural del nostre Ajuntament, amb qui mantenim unes bones relacions. Som en total uns 82 socis, que, per a la població de Santa Pola, no està gens malament. I al marge del nombre de socis allò que importa realment és el grau d'influència en la vida cultural local.

Creus que és possible la normalització del català?

Això és la pregunta del milió, que en diuen. Jo vull pensar que és possible, però s'han de donar uns condicionants molt concrets. Crec que la transició política de l'estat espanyol, que tant ha avançat en alguns camps, encara té pendent el tema de la plurinacionalitat i del multilingüisme. En aquest sentit encara ens trobem igual que abans. La mentalitat de l'imperi espanyol i la idea 'una espasa, una llengua' encara subjau en el subconscient d'un bon nombre d'espanyols. Fins que no es canvie aquesta mentalitat, la normalització de la llengua, dins del marc estatal

Davant de la Facultat de Filologia de la UA

actual, serà difícil. És més possible, segurament, dins d'un futur marc de la Unió Europea, si s'estructura com una federació de pobles, de comunitats lingüístiques que es tracten per igual. En aquest sentit, vull aprofitar aquesta oportunitat per recordar als catalans estrictes que quan parlem de recuperació del català, ens hem de referir a la llengua dels Països Catalans. No podem parlar de recuperació si la llengua de la Franja, de Catalunya Nord o del País Valencià es troba en recessió. En definitiva, ens queda encara una gran tasca per realitzar si volem contrarestar la reactivació actual del castellà i l'enganyós concepte de la globalització lingüística a favor de l'anglès. Jo confie en un futur millor, en un món més multilingüe, més respectuós i més tolerant, on la diversitat tinga el seu valor. En aquest marc, la nostra llengua tindrà, segurament, un lloc destacat. Perquè, al cap i a la fi, la recuperació de la nostra llengua -igual que la de totes les llengües minoritzades- és qüestió d'un major respecte i d'una major tolerància entre els pobles.

Les hores s'escolen, l'Antoni Mas té classe i ha de marxar del seu despatx; a mi m'esperen uns altres alumnes de la UA perquè els parli de Literatura Femenina de l'Holocaust. N'hi hauria per omplir força estona més encara, però ho hem de donar per acabat, per ara. El relloige mana. L'espai, també.

